

Nr 63.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående särskild gottgörelse för utförande av viss minsvepning; given Stockholms slott den 13 februari 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler, efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet, fråga om särskild gottgörelse för utförande av viss minsvepning samt anför därvid följande:

Genom brev den 15 april 1919 (sjöförsvarsdepartementet) meddelade Kungl. Maj:t — i anslutning till bestämmelser om åtgärder mot minfaran vid rikets kuster efter det då avslutade världskriget — föreskrifter om särskild gottgörelse till, bland annat, besättning å fartyg, beordrat att deltaga i den i nämnda åtgärder ingående minsvepningsverksamheten. Enligt dessa före-

skrifter finge, i den mån sådan besättning icke utgjordes av värnpliktiga, under varje dag, då minsvepningsmaterielen vore utlagd och svepning därmed utfördes, såsom särskild ersättning utgå sådan förhöjning av sjöavlönningen, som enligt gällande bestämmelser utginge till besättning å undervattensbåt,

I skrivelse den 10 januari 1940 upptog *chefen för marinen* frågan om beredande av förhöjd avlöning till personal som uttagits till minsvepningsarbete. I skrivelsen anfördes bland annat följande:

Det vore uppenbart, att — i likhet med vad som skedde under världskriget 1914—1918 — någon särskild förmån måste införas till den personal, som uttoges till minsvepningsarbete. Av olika anledningar — främst tekniska nyheter inom minvapnet — vore detta arbete för närvarande högeligen riskfyllt. Man syntes därför icke böra avvakta någon olyckshändelse, innan den vid detta betydelsefulla arbete sysselsatta personal, stam, reserv och värnpliktiga, bereddes en avlöningsförbättring, som i någon mån kunde anses vara en motsvarighet till de avsevärda förhöjningar i kofferdibesättningarnas löner, som föranleddes av krigsriskerna. *Chefen för marinen* ansåge, att avlöningstillägget icke kunde sättas lägre än till 100 procent å eljest utgående sjötillägg eller — för värnpliktiga — sjötjänstbidrag.

I anslutning till det anförda hemställde *chefen för marinen*, att bestämmelser av antytt innehåll måtte utfärdas av Kungl. Maj:t.

Över nämnda framställning avgåvos utlåtanden av marinförvaltningen och försvarsväsendets lönenämnd.

Marinförvaltningen anförde, att ämbetsverket ansåge det vara synnerligen önskvärt, att besättningarna å de fartyg, vilka vore beordrade att deltaga i minsvepning för annat ändamål än övning, erhöles särskild ersättning för de stora risker, som vore förenade med nämnda arbete. Vidare uttalade ämbetsverket följande:

I likhet med vad som bestämts i brevet den 15 april 1919 syntes ifrågasatt ersättning böra utgå för varje dag minsvepningsmaterielen å vederbörligt fartyg vore utlagd och svepning av visst beordrat område eller viss farled därmed utfördes. De för minsvepning avsedda fartygen kunde nämligen givetvis användas även för annat ändamål än minsvepning och det syntes då icke vara riktigt, att förhöjd avlöning finge utgå även under dessa mindre riskfulla arbeten. — Liksom *chefen för marinen* ansåge marinförvaltningen, att det ifrågasatta avlöningstillägget icke borde sättas lägre än till 100 procent å eljest utgående sjötillägg eller för värnpliktiga sjötjänstbidrag. — Härav föranledda kostnader syntes böra få avföras å det på förskottsstaten för försvarsväsendet uppförda förskottsanslaget för sjöförsvaret (Ea).

Lönenämnden anförde följande:

Ifrågasatt avlöning hade under tjänstgöring för deltagande i minsvepning ågt uppbära avlöning enligt krigsavlöningsreglementets bestämmelser, vilka vore avsedda att tillämpas jämväl under krig. Ett bifall till framställningen skulle innebära ett väsentligt avsteg från de principer, vilka legat till grund för bestämmandet av personalens avlöningsförmåner enligt samma reglemente. På grund härav ansåge sig lönenämnden icke kunna förorda bifall till *chefens för marinen* föreliggande framställning.

Genom beslut den 15 november 1940 fann Kungl. Maj:t framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I särskild skrivelse den 12 november 1941 har *chefen för marinen* återkommit till frågan om beredande av särskilda förmåner åt minsvepningspersonal. I skrivelsen har anförts i huvudsak följande:

Enligt lönenämndens utlåtande över den tidigare framställningen skulle ett bifall till densamma innebära ett väsentligt avsteg från de principer, vilka legat till grund för bestämmande av personalens avlöningsförmåner enligt krigsavlöningsreglementet. Härmed syntes lönenämnden hava velat framhålla, att i krig riskerna för all personal vore desamma, och att minsvepning icke intogo någon särklass.

Detta kunde förefalla som en riktig reflexion men fordrade en närmare granskning. Minsvepning kunde göras som röjsvepning inom område, där med visshet minor funnes, och som söksvepning för att konstatera, om minor funnes inom ett visst område. I det sistnämnda fallet vore riskerna för minsvepningsfartygen icke direkt överhängande men dock större än för andra krigsfartyg, som i regel icke passerade osäkra områden förrän efter föregående söksvepning. I det förra fallet däremot, där minsvepningsfartygen måste gå in i befintliga minfält, vore riskerna med säkerhet befintliga, särskilt därför att minornas djup under vattenytan vore variabelt och icke ens i egna minfält kunde garanteras för alla utlagda minor. Även de mest grundgående minsvepningsfartyg kunde därför bli sprängda. Genom mintekniska nyheter alstrades även påtagliga risker för minsvepningsfartygen.

Chefen för marinen funne det därför fullt berättigat att giva åtminstone den personal, som deltog i svepning av befintliga minfält eller mineringar, en viss löneförhöjning på likartat sätt som lönerna för handelsfartygens besättningar höjdes inom vissa särskilt riskfyllda zoner. Detta minsvepningsarbete vore dessutom ett mycket hårt arbete, som utsatte personalen för starka påfrestningar, vilka ökades i den mån temperaturen i vattnet och särskilt i luften vore låg, så att isbildning försvårade arbetet med sveptrossar och annan svepmateriel. En ytterligare ökning av löneförhöjningen vore därför påkallad under kall årstid och borde tillämpas då temperaturen i luften varit under 0° Celsius.

I anslutning till det anförda hemställde chefen för marinen, att bestämmelser måtte utfärdas om att personal, som deltog i minsvepningsarbete för undanröjande av befintliga mineringar, skulle erhålla ett tillägg av 100 procent å eljest utgående sjötillägg eller sjötjänstbidrag för varje dag sådant arbete förekommit samt att detta tillägg skulle utgå med 150 procent för dag då temperaturen i luften varit lägre än 0° Celsius.

Över den nu föreliggande framställningen hava utlåtanden avgivits av marinförvaltningen den 11 december 1941 och försvarsväsendets lönenämnd den 20 december 1941.

Marinförvaltningen har under åberopande av sitt tidigare utlåtande och med hänsyn tagen till det farofyllda arbete, som utfördes av besättning å minsvepningsfartyg under minsvepning, tillstyrkt bifall till framställningen.

Lönenämnden har anfört följande:

Enligt den nu remitterade framställningen skulle förhöjning av sjötillägg och sjötjänstbidrag endast tillkomma personal, som vore sysselsatt med särskilt riskfylld minsvepning, nämligen undanröjande av redan befintliga mineringar. Med hänsyn till vad chefen för marinen anfört rörande detta arbetes särskilt farliga beskaffenhet ansåge lönenämnden — under beaktande jämväl av de olyckshändelser som redan förekommit i samband med utförandet av sådant minsvepningsarbete — sig nu kunna tillstyrka, att personal, som vore sysselsatt med detta arbete, härför bereddes ökade förmåner för tid, då riket ej vore indraget i krig. Lönenämnden tillstyrkte fördenskull med nu angiven tidsbegränsning bifall till chefens för marinen framställning med undantag för den av honom ifrågasatta förhöjningen för dag då temperaturen i luften varit under fryspunkten. Enligt lönenämndens mening föreläge nämligen ej tillräckliga skäl att utöver den föreslagna höjningen av utgående sjötillägg och sjötjänstbidrag med 100 procent jämväl företaga höjning med ytterligare 50 procent av dessa förmåner på grund av kall väderlek. Slutligen finge lönenämnden framhålla, att frågan om höjning av sjötillägg och sjötjänstbidrag under minsvepning syntes innefatta ett ämne, som borde underställas riksdagens prövning.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår bereddes den personal, som efter 1914—1919 års världskrig deltog i minsvepningsarbetet kring rikets kuster, särskild gottgörelse härför. Bestämmelserna i ämnet anknötos till då gällande föreskrifter om avlöning till personal å undervattensbåt och förutsatte för sin tillämpning allenast, att minsvepningsmaterielen vore utlagd och svepning därmed utfördes.

I chefens för marinen framställning av den 10 januari 1940 ifrågasattes bestämmelser om särskild ersättning till i minsvepningsarbete deltagande personal, vilka i avseende å förutsättningarna för deras tillämplighet synas skola hava varit desamma som 1919 års föreskrifter. Lönetekniskt skulle den särskilda ersättningen för ifrågavarande arbete konstrueras såsom en förhöjning med 100 procent av eljest utgående sjötillägg eller sjötjänstbidrag. Av skäl som i det föregående anförts avstyrkte lönenämnden denna framställning, och densamma föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I chefens för marinen nu föreliggande framställning avses en mera begränsad art av minsvepningsarbete skola särskilt ersättas, nämligen undanröjande av redan befintliga mineringar, vilket arbete visat sig mera riskfyllt än annat minsvepningsarbete. I lönetekniskt avseende förordas att den ifrågasatta särskilda ersättningen skall utgå med en förhöjning av 100 procent — vid arbete i lufttemperatur under fryspunkten 150 procent — av eljest utgående sjötillägg eller — för värnpliktiga — sjötjänstbidrag.

För egen del finner jag med hänsyn till vad lönenämnden i dess tidigare utlåtande anfört det i viss mån tveksamt, om förhöjning av löneförmånerna bör medgivas ens i den begränsade omfattning, som i den nu föreliggande framställningen ifrågasatts. Med beaktande av vad i ärendet sedermera yttrats vill jag dock icke motsätta mig, att särskild gottgörelse beredes den personal, som deltagar i minsvepningsarbete av ifrågavarande kvalificerade beskaffenhet. Skäl torde icke föreligga att på sätt skedde genom 1919 års bestämmelser utesluta värnpliktiga från delaktighet i denna särskilda löne-

förmån. Vidkommande förmånens utformning är jag ense med lönenämnden därom, att någon extra gottgörelse vid kall väderlek icke bör utgå. Även i övrigt ansluter jag mig till lönenämndens senast avgivna förslag i ämnet.

Enligt vad som under hand meddelats mig hava minsvepningar av nu ifrågasatt beskaffenhet förekommit särskilt under hösten och vintern 1941. Då det synes mig skäligt, att den personal, som deltagit i dessa arbeten, jämväl göres delaktig av den nu ifrågasatta särskilda gottgörelsen, vill jag förorda, att bestämmelserna i ämnet göras retroaktivt tillämpliga från och med den 1 juli 1941.

Uppkommande kostnader torde i likhet med övriga löneförmåner till militärpersonal under nu rådande förhållanden få avföras över vederbörligt anslag till löpande utgifter å förskottsstaten för försvarsväsendet.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i det föregående angiven personal, vilken efter den 1 juli 1941 deltagit eller under tid, då riket ej är indraget i krig, deltagit i minsvepningsarbete för undanröjande av befintliga mineringar, må komma i åtnjutande av ett tillägg av 100 procent å eljest utgående sjötillägg eller sjötjänstbidrag för varje dag sådant arbete förekommit.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Österholm.
